

Українські землі у
складі Російської
імперії наприкінці
XVIII – у першій
половині XIX ст.

Логіка викладу

1. Адміністративно-територіальний поділ українських земель у складі Російської імперії.
2. Початок українського національного відродження.
3. Кирило - Мефодіївського братство.
4. Поширення в Україні російського та польського суспільних рухів.
5. Початок промислового перевороту

Адміністративно-територіальний поділ Наддніпрянської України

Регіони	Генерал-губернаторство	Губернії
Південно-Західний край (Правобережжя)	Київське	Київська, Волинська, Подільська
Малоросія (Лівобережжя), Слобожанщина	Малоросійське	Чернігівська, Полтавська, Слобідсько-Українська (від 1835 р. — Харківська)
Новоросія (Південь)	Новоросійсько-Бесарабське	Катеринославська, Таврійська, Миколаївська (від 1805 р. — Херсонська)

Соціально-економічний стан український земель у складі

Російської імперії

- Криза феодално-кріпосницького виробництва:.
- Проникнення капіталістичних відносин.
- Розвиток промисловості.
- Пожвавлення торгівлі.

Промисловий переворот (30-40 рр.) –
заміна ручної праці машинною, перехід

від феодального до капіталістичного виробництва

Антифеодальні рухи

Причини: посилення кріпосницького гніту, зловживання владою чиновниками.

Мета: отримання землі.

Форми протесту:

- ✓ Виступи під проводом У. Кармелюка (1813-1835 рр.) на Поділлі.
- ✓ «Київська козаччина» (1855 р.) – масовий рух селянства Київщини за повернення козацького стану.

Устим Кармелюк

Російсько-турецька війна 1806—1812 рр.

- Українські землі були безпосередньо наближені до головного театру воєнних дій у Молдавії, Валахії та Болгарії
- У Чернігівській, Полтавській, Київській, Херсонській, Катеринославській та Харківській губерніях було проведено набір до ополчення. Кожна губернія відправляла по кілька тисяч ополченців
- На українські губернії ліг тягар продовольчого забезпечення російської армії. З Лівобережжя на потреби армії було реквізовано понад 1 тис. коней, близько 14 тис. волів і понад 6 тис. возів у супроводі 4 тис. селян-погоничів
- Українцям у складі російської армії довелося йти «брат на брата», оскільки в турецькій армії були підрозділи задунайських запорожців

Ліквідація Задунайської

На початку російсько-турецької війни 1828-1829 роках Стамбул наказав задунайцям виступити проти Росії. 18 травня 1828-1829 року 1500 козаків на чолі з кошовим **Йосипом Гладким** захопивши військову канцелярію та скарбницю, перейшли під Ізмаїлом на бік російської армії.

1828 р. – османський уряд ліквідував Січ.

Декабристський рух в Україні

Декабристи — представники дворянства Росії, які боролися за повалення царату й скасування кріпацтва; у *1825 р.* підняли антицарське повстання, яке закінчилося поразкою

Причини	<p>Розуміння, що кріпацтво й самодержавство є головними причинами відсталості Росії.</p> <p>Вплив війни з Наполеоном <i>1812 р.</i>, яка виховала патріотизм майбутніх декабристів і зблизила їх із народом, і закордонних походів російської армії <i>1813—1814 рр.</i>, що познайомили Україну із західними революційними вченнями.</p> <p>Розчарування в Олександрі I, який спочатку сприяв розробці реформаторських проектів, а після наполеонівських війн установив реакційний режим.</p> <p>Вплив міжнародних подій: зростання національно-визвольного руху в Італії, Греції, Іспанії</p>
---------	---

Передумови	<p>Діяльність масонських лож, які об'єднували представників привілейованої верхівки суспільства. Найвідоміші — полтавська «Любов до істини» (<i>1818 р.</i>), київська «Ложа об'єднаних слов'ян» (<i>1818 р.</i>), які були своєрідною підготовкою до вступу в таємні декабристські товариства.</p> <p>Створення В. Лукашевичем Малоросійського таємного товариства (<i>1819 р.</i>), що діяло нелегально й мало на меті здобуття незалежності України</p>
------------	---

«Південне товариство». М Тульчин. Програмний документ: Руська правда». Осн. ідея: повалення царату, проголошення

«Північне товариство». м. Петербург. Конституція, Програмний документ М. Муравйов «Конституція». Осн. ідея: конституційна монархія, федеральний устрій держави.

«Товариство об'єднаних м. Новоград-слов'ян». «Правила» та Волинський. Осн. ідея: «Клятвена обіцянка», федеративна Брати А. і П. Борисови республіка з

14 грудня 1825 р. – повстання
Чернігівського полку

Повстання не знайшло підтримки
серед населення та було
придушене

1830 р. – польське повстання => не
підтримане українським населенням
краю.

Національне відродження – соціальний та політичний рух, що виступав за національно-культурне відродження й становлення української нації.

Етапи:

- I. Культурний: збирання етнографічних матеріалів, популяризація української мови та культури; **1798 – «Енеїда» Котляревського, 1840 – «Кобзар» Т. Шевченка.**
- II. Політичний (утворення політичних партій)

Кирило-Мефодіївське братство (1846-47)

Мета діяльності: утвердження української державності у конфедерації слов'янських народів.

Учасники: М. Костомаров, В. Білозерський, П. Куліш, Т. Шевченко, М. Гулак.

Програмні документи:

- а. «Статут» В. Білозерського;
- б. «Закон Божий або Книга буття українського народу» М. Костомарова.

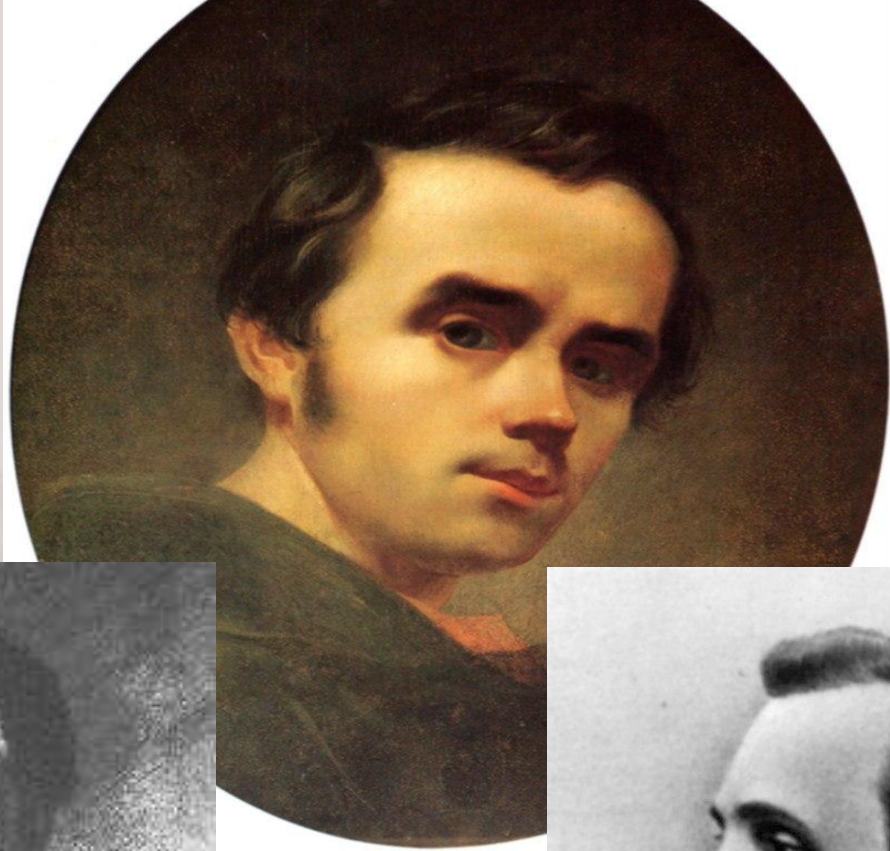
Програмні засади:

- Ліквідація кріпацтва.
- Національне відродження.
- Створення конфедерації слов'янських держав.

Течії:

□ *Ліберальна* (Костомаров, Куліш) :
просвітницька діяльність.

□ *Радикальна* (Шевченко, Гулак): ідея
всенародного повстання.

Значення діяльності

Перша спроба інтелігенції перейти від культурницького до політичного етапу визвольної боротьби.

Уперше здійснено спробу об'єднати українську національну ідею із загальнолюдськими християнськими цінностями та ідеєю слов'янської єдності.

Національне звільнення українців розглядалося в контексті загальноєвропейської боротьби поневолених народів.

За своїми світоглядними принципами братство було схожим на такі європейські організації, як «Молода Італія», «Молода Ірландія», проте відкидало насильство для досягнення мети